

Sakspapir

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Svein Helge Hofslundsengen	FE-009	23/70

Saknr	Utval	Type	Dato
012/2023	Formannskapet	PS	02.02.2023

KS Debatthefte I – 2023 - Evne og kraft til å bære

Vedlegg:

Journalposttittel

KS - Debatthefte I - 2023. Evne og kraft til å bære (1)

Dato

24.01.2023

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Saka vert lagt fram for drøfting, og at formannskapet gjev ein uttale i saka

Saksopplysningar:

Bakgrunn

KS ønsker innspel til årets debathefte «Debatthefte I – 2023. Evne og kraft til å bære».

I år sender KS ut to debatter. I «debattheft I - 2023. Evne og kraft til å bære», ønsker KS innspel på tre tema. Det er utfordringsbiletet for kommunesektoren framover, berekraftig arealbruk, samt omstilling og mobilisering av ressursar. I «debattheft II - 2023. Mellomoppgjeret», ønsker KS innspel til innretning av mellomoppgjeret. Alle innspel blir samanstillt og takast med i KS sitt vidare arbeid.

Rådmannen legg i denne saka fram problemstillingane i «Debattheft I – 2023. Evne og kraft til å bære» til politisk handsaming.

Høyring

Fristen for innsending av svara på Debattheftespørsmåla 2023 er **17. februar**.

Vedtaket (ikkje saksutgreiinga) med svara på spørsmåla i hefta sendast til KS Vestland v/Sølvi Olrich Sørebo på e-post: sos@ks.no

Uttale

Fakta/Vurdering

Kva er dei mest relevante utfordringane framover?

I førebuingane av KS Landsting 2024, ønsker KS at kommunane/fylkeskommunane drøftar og gir KS innspel for å fylle ut utfordringsbildet framover.

Det er vist til åtte hovudutfordringar i heftet:

- Fleire eldre gir økte helse- og omsorgsbehov
- Trongare økonomi krev tøffare prioriteringar
- Fleire utanfor samfunns- og arbeidsliv
- Klima-, natur-, og miljøutfordringar tiltek
- Digitalisering i ulik fart og med ulik kraft
- Større risiko for uønskt hendingar
- Demokratiet utfordrast frå fleire hald
- Vedvarande mangel på personell og kompetanse

Nyansering av utfordringsbildet kan lesast i vedlegget side 4 tom. side 6.

Korleis styrke lokaldemokratiets evne og kraft til bærekraftig arealbruk?

I rolla som lokale og regionale samfunnsutviklarar ønsker kommunar og fylkeskommunar å svare offensivt på dei store utfordringane vi står ovanfor. Som arealmynde har kommunane avgjerande betydning for samfunnsutviklinga gjennom beslutningar om bruk og vern av ressursar. Frå nasjonalt hald er det avgjerande at summen av kommunane sine arealavgjerder ikkje bryter med vedteken nasjonal politikk og internasjonale forpliktingar.

Lokaldemokratiet har etter plan- og bygningslova eit stort ansvar for ein arealbruk som fremjar bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjonar. KS ønsker at kommunane/fylkeskommunane drøfter og gir innspel på kva mogelegheiter og utfordringar kommunane/fylkeskommunane opplever i det lokale arbeidet med bærekraftig arealbruk og kva nye nasjonale verktøy og verkemidlar som kan vere eigna til å styrke lokaldemokratiet si evne og kraft til å fatte gode og langsiktig bærekraftige beslutningar.

Areal er ein avgrensa ressurs som gir mogelegheiter og utfordringar. Å fatte vedtak om bruk og vern av ressursar gir store mogelegheiter til å påverke samfunnsutviklinga. Samstundes kan det vere krevjande, særleg i ein situasjon med aukande interessemotsetningar, auka press i beslutningsprosessen og komplekse samanhengar ved utbygging. Ulike mål kan vere motsetningsfylte, for eksempel knytt til busetjing, verdiskaping, utbygging av ny fornybar energi, natur og klima. Med aukande arealknappheit aukar både tomteprisen og interessemotsetningane, og det blir meir krevjande å vere avgjerdstakar. Sjølv om ikkje den einskilde avgjerd om å bygge nye hytteområde, kraftanlegg og vegar aleine har stor innverknad på dei totale naturverdiane, er det fare for at den totale belastninga blir stor når ein ser på arealbruken samla.

FN sitt klimapanel og det internasjonale naturpanelet har slege fast at vi har store utfordringar med å stagge både klimaendringane og tap av naturmangfoldet. Fysisk utbygging krev areal, og arealbruk har konsekvensar for klima og natur. All natur lagrar karbon, nokre naturtypar lagrar meir enn andre. Skogen er viktig, men våtmarkene, biosfæren og is-systema er viktigare. Særleg våtmark og myr er viktig for naturlagring av karbon. Arealbruk er ein nøkkelfaktor både i arbeidet med å bremse klimaendringane, for tilpassing til eit endra klima og som den viktigaste enkeltfaktoren i arbeidet med å stanse tap av natur. Nasjonale undersøkingar peikar på at kvaliteten på konsekvensutgreiingar av klima- og miljøtema i arealdelen av kommuneplanen kan betrast i stor grad.

KS har teke opp med regjeringa at kommunane ønsker meir tillit frå nasjonale styresmakter i

arealpolitikken med differensierte løysningar i den einskilde kommune og at praktiseringa av statlege innvendingar må sjåast på. I arbeidet med å styrke klima- og naturomsyna i arealpolitikken, har KS fått gjennomført ein [FOU om bærekraftig arealbruk innanfor rammen av lokalt selvstyre](#) der ulike tiltak er drøfta.

For å styrke kunnskap og kapasitet for bærekraftig arealbruk, kan det vere aktuelt at staten tar eit hovudansvar for utvikling av areal/naturrekneskap i samarbeid med kommunesektoren, utdanne fleire planleggarar eller at kommunane bruker fylkeskommunen som fagressurs. Det kan også vere aktuelt å arbeide vidare med økonomiske verkemidlar som naturavgift på utbygging av urørt natur eller juridiske verkemidlar for meir differensiert forvaltning ut frå ulike naturgitte og demografiske utfordringar, vurdere ei særskilt ordning for å ivareta naturinteresser i planlegginga, utvikle tydelegare mål for ulike naturinteresser og utforske korleis naturen kan få eit sterkare vern.

Meir om bærekraftig arealbruk kan lesast i vedlegget side 9 tom. side 14, der det mellom anna omtalast ni mogelege vegar for å styrke klima- og naturomsyn i arealpolitikken innanfor dagens handlingsrom.

Korleis få til ei raskare omstilling og mobilisering av ressursar?

Det blir ein vedvarande avgrensa tilgang på kompetent arbeidskraft og redusert økonomisk handlingsrom.

Som følge av den demografiske utviklinga, er trongen for omstilling større enn rekrutteringsmogelegheitene. Særleg gjeld dette innan helse- og omsorg, men det er også naudsynt med omstilling innan dei andre tenesteområda. Det utfordrar dagens organisering av tenestene og måten oppgåver løysast på. Ny teknologi gir mogelegheiter innan alle ansvarsområda i kommunesektoren. Det gjer oss i stand til å organisere og skape tenester meir effektivt med færre ressursar. I tillegg må ein utvikle kompetansen til eigne arbeidstakarar, og nytte den kompetansen som er tilgjengeleg mest mogeleg effektivt. I samarbeid med tillitsvalde er det naudsynt å prøve ut nye måtar å organisere arbeidet, med ny organisering av arbeidet og arbeidstida, bruk av teknologi, kompetanseheving og målretta bruk av kompetanse.

Med vedvarande mangel på personale og kompetanse, må vi i større grad planlegge annleis og i større grad mobilisere fleire ressursar internt i eiga verksemd gjennom forlenga yrkeskarriere, lågare sjukefråvær og ved at fleire jobbar heiltid. Innbyggjarane er også ein viktig ressurs som bør involverast basert på eigenverd, meistring og aktiv bruk av eigne ressursar. Vidare er det mykje å hente i å mobilisere og forene ressursar regionalt i forpliktande samarbeid.

Døme og tips om omstilling og mobilisering finnast i vedlegget på side 19 tom. side 21.

Spørsmål KS ønsker å få utdjupe:

Kva er dei mest relevante utfordringane framover?

1. Er utfordringsbiletet som skildra i heftet gjenkjennbart for din kommune/fylkeskommune?
2. Er det andre langsiktige utfordringar enn det som er skildra, som de vil peike på?
3. Kva utfordringar meiner de blir spesielt viktig å vere merksam på framover?

Korleis styrke lokaldemokratiet si evne og kraft til bærekraftig arealbruk?

4. Kva mogelegheiter og utfordringar opplever kommunane/fylkeskommunane sjølv i arbeidet med bærekraftig arealbruk?
5. Kva nye verktøy og verkemidlar vil vere nyttige og naudsynte i kommunen/fylkeskommunen sitt arbeid med bærekraftig arealbruk?

Døme på kva som kan drøftast finnast på side 17 i vedlagt hefte.

Korleis få til ei raskare omstilling og mobilisering av ressursar?

6. Kva er dei største barrierane for å få til ei raskare omstilling i din kommune/fylkeskommune?
7. Kor ser de dei største moglegheitene for å mobilisere ressursar internt i eigen organisasjon og med eksterne utanfor organisasjonen?

Debattheftet I - 2023 er vedlagt saka.

Konklusjon

saka vert lagt fram for drøfting

Formannskapet - 012/2023

FS - behandling:

Saka vart drøfta.

Det vart jobbar fram følgjande framlegg til vedtak i møtet:

Rådmannen får fullmakt til å gje tilbakemelding basert på diskusjonen i formannskapet.

Framlegg til vedtak jobba fram i møtet vart samrøystes vedteke.

FS - vedtak:

Rådmannen får fullmakt til å gje tilbakemelding basert på diskusjonen i formannskapet